תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על יהושע

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על יהושע

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-יהושע/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
פסוק א 7
פסוק ב 7
פסוק ג 7
פסוק ד 7
פסוק ו 7
פסוק ז 7
פסוק ח 7
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יא 7
פסוק יד 8
פסוק יח 8
פרק ב 8
פסוק א 8
פסוק ב 8
פסוק ד 8
פסוק ה 8
פסוק ו 8
פסוק ז 8
פסוק ח 8
פסוק ט 8
פסוק י 9
פסוק טו 9
פסוק טז 9
פסוק יח 9
פסוק כג 9
פרק ג 9
פסוק ד 9
פסוק ז 9
פסוק י 9
פסוק יג 9
פסוק טו 9
פסוק טז 9
פרק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ט 10
פסוק יג 10
פסוק יח 10
פרק ה 10
פסוק ב 10
פסוק ג 10
פסוק ו 10
פסוק ח 10
פסוק ט 10
פסוק יא 10
פסוק יב 11
פסוק יג 11
פסוק יד 11
פסוק טו 11
פרק ו 11
פסוק ג 11
פסוק ד 11
פסוק ה 11
פסוק ז 11
פסוק ט 11
פסוק טו 11
פסוק יז 11
פסוק יח 11
פסוק כ 12
פסוק כא 12
פרק ז 12

פסוק א 12
פסוק ב 12
פסוק ג 12
פסוק ד 12
פסוק ה 12
פסוק ז 12
פסוק ח 12
פסוק יא 12
פסוק יג 12
פסוק טו 13
פסוק יט 13
פסוק כ 13
פסוק כא 13
פסוק כג 13
פסוק כה 13
פסוק כו 13
פרק ח 13
פסוק ב 13
פסוק ה 13
פסוק ו 13
פסוק ז 13
פסוק ח 13
פסוק ט 14
פסוק י 14
פסוק יא 14
פסוק יג 14
פסוק יד 14
פסוק יח 14
פסוק כ 14
פסוק כב 14
פסוק כח 14
פסוק כט 14
פסוק לב 14
פסוק לג 14
פרק ט 15
פסוק א 15
פסוק ב 15
פסוק ד 15
פסוק ה 15
פסוק יב 15
פסוק יח 15
פסוק כא 15
פרק י 15
פסוק א 15
פסוק ו 15
פסוק ט 16
פסוק י 16
פסוק יב 16
פסוק יג 16
פסוק טז 16
פסוק יח 16
פסוק יט 16
פסוק כ 16
פסוק כא 16
פסוק כד 16
פסוק מ 16
פרק יא 17
פסוק ב 17
פסוק ה 17
פסוק ו 17
פסוק י 17
פסוק יג 17
פסוק יז 17
פסוק כ 17

פסוק כא 17
פסוק כג 17
פרק יב 17
פסוק ד 17
פסוק כג 18
פרק יג 18
פסוק ב 18
פסוק ג 18
פסוק ט 18
פסוק יב 18
פסוק כא 18
פסוק כג 18
פסוק ל 18
פרק יד 18
פסוק א 18
פסוק ד 18
פסוק ו 18
פסוק ח 19
פסוק ט 19
פסוק יב 19
פסוק יד 19
פסוק טו 19
פרק טו 19
פסוק א 19
פסוק ב 19
פסוק ה 19
פסוק ו 19
פסוק ז 19
פסוק ט 19
פסוק יח 20
פסוק יט 20
פסוק מה 20
פסוק מו 20
פרק יז 20
פסוק ה 20
פסוק י 20
פסוק יב 20
פסוק יג 20
פסוק יד 20
פסוק טו 20
פסוק טז 21
פרק יח 21
פסוק ב 21
פסוק ג 21
פסוק ד 21
פסוק ו 21
פסוק יד 21
פסוק יז 21
פסוק יט 21
פרק יט 21
פסוק ט 21
פסוק יג 21
פסוק כט 22
פסוק מז 22
פרק כ 22
פסוק ב 22
פסוק ג 22
פסוק ד 22
פסוק ה 22
פסוק ז 22
פסוק ט 22
פרק כב 22
פסוק ח 22
פסוק י 23

פסוק יב 23
פסוק טז 23
פסוק יח 23
פסוק יט 23
פסוק כה 23
פסוק כח 23
פסוק כט 23
פרק כג 23
פסוק ג 23
פסוק ד 23
פסוק ה 23
פסוק יב 23
פסוק יג 24
פרק כד 24
פסוק ה 24
פסוק ז 24
פסוק י 24
פסוק יא 24
פסוק יב 24
פסוק יט 24
פסוק כו 24
פסוק כז 24
פסוק לב 24
פסוק לג 24

פרק א

פסוק א
בן נון. בחיר"ק, כמו בן בסגו"ל, ולפי שהן מלות זעירות ודבוקות, תקל הקריאה בחיר"ק מבסגו"ל:

פסוק ב
קום. הוא ענין זרוז, כמו (דברים י יא) קום לך למסע:

פסוק ג
תדרך. מלשון דרך, וענינו הליכה וצעידה:

פסוק ד
והלבנון. כן שם היער, ואולי גדלו בו אילני לבנה: מבוא ענין שקיעה, כמו (בראשית כח יא) כי בא השמש:

פסוק ו
ואמץ. אף הוא ענין חוזק, כמו (משלי כד ה) מאמץ כח:

פסוק ז
תשכיל. ענינו הצלחה, וכן (שמואל א יח יד) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל, כי המצליח נראה להבריות שעשה מעשיו בהשכל:

פסוק ח
ימוש. יסור, כמו (ישעיהו נט כא) לא ימושו מפיך:
והגית. פעם תשמש לדבור, כמו (תהלים לה כח) ולשוני תהגה, ופעם תשמש למחשבה, כמו (שם מט ד) והגות לבי:

פסוק ט
הלוא. המלה ההיא תורה לזרז ולחזק, כמו (שופטים ו יד) הלוא שלחתיך:
תערוץ ותחת. שתיהם ענין פחד, כמו (דברים ז כא) לא תערוץ מפניהם וכו'; (שם א כא) ואל תחת:

פסוק י
שוטרי. הם הממונים להשמיע להעם דברי המושל ולהכריח על קיומם, כמו (שם טז יח) שופטים ושוטרים:

פסוק יא
צדה. מזון, כמו (יהושע ט ה) לחם צידם:

בעוד. תרגומו: בסוף:

פסוק יד
חמושים. מזויינים, כמו (שמות יג יח) וחמשים עלו:

פסוק יח
ימרה. מלשון מרי ומרד, כמו (דברים כא יח) סורר ומורה:

פרק ב

פסוק א
מרגלים. ענין חיפוש כמו (דברי הימים א, יט ג) לחקר ולהפך ולרגל:

חרש. ענינו מחשבה, כמו (משלי ג כט) אל תחרוש על רעך רעה:

זונה. מוכרת מזון:

פסוק ב
הנה. להעיר הזאת:

לחפור. לרגל ולחפש, כמו (איוב לט כא) יחפרו בעמק, על שם שהמחפש דבר מה בקרקע חופר בה:

פסוק ד
ותצפנו. הסתירה אותו, כמו (משלי ב ז) יצפן לישרים:

כן. ענינו אמת, כמו (שמות י כט) כן דברת:

מאין. מאוזה מקום:

פסוק ה
אנה. לאיזה מקום:

פסוק ו
הערוכות. מלשון עריכה וסדור:

פסוק ז
על. ענינו כמו עד, וכן (בראשית מט יג) וירכתו על צידון:

המעברות. מקום מעבר הירדן:

פסוק ח
עליהם. ענינו כמו: אליהם, באל"ף:

פסוק ט
אימתכם. מלשון אימה ופחד:

נמגו. נמסו:

פסוק י
הוביש. מלשון יבש:

החרמתם. ענין מיתה וכליון:

פסוק טו
בקיר. בכותל:

פסוק טז
יפגעו. ענין פגישה:

ונחבתם. מלשון מחבואה, ורצה לומר, תסתרו במקום מחבואה:

פסוק יח
תקות. מלשון קו וחבל, וכן (ישעיהו מד יג) נטה קו:

השני. רצה לומר, צבוע בצבע אדום, כמו (שמות כה ד) ותולעת שני:

תאספי. ענין הכנסה, כמו (שופטים יט טו) ואין איש מאסף אותם:

פסוק כג
המוצאות. מה שקרה להם:

פרק ג

פסוק ד
מתמול. כמו מאתמול:

שלשום. יום השלישי שלפני היום הזה:

פסוק ז
אחל. מלשון התחלה:

פסוק י
והורש יוריש. מענין גרושין, כמו (שופטים א כ) ויורש משם:

פסוק יג
נד. תל וקבוץ אחת, וכן (שמות טו ח) נצבו כמו נד נוזלים:

פסוק טו
גדותיו. הם שפתי הנהר סביב המים, כמו (ישעיהו ח ז) והלך על כל גדותיו:

פסוק טז
תמו. מלשון תם והשלמה:

פרק ד

פסוק ה
והרימו. והגביהו:

פסוק ט
תחת. במקום:

פסוק יג
חלוצי. מזוין, כמו (דברים ג יח) חלוצים תעברו:

ערבות. ענינו כמו מדבר:

פסוק יח
נתקו. נעתקו וסרו ממקומם:

פרק ה

פסוק ב
צורים. חדודים, כמו (תהלים פט מד) צור חרבו:

פסוק ג
אל גבעת. בגבעת, וכן (שמות כה כא) ואל הארון, ומשפטו: ובהארון:

פסוק ו
זבת. מלשון זיבה ונטיפה:

פסוק ח
תחתם. במקומם:

חיותם. ענינו רפואה, כמו (ישעיהו לח כא) וימרחו על השחין ויחי:

פסוק ט
גלותי. מלשון גלגל וסבוב:

פסוק יא
מעבור. תרגום של 'דגן' הוא עבורא (דברים כח נא) וקלוי שבלים צלוים, כמו (ויקרא ב יד) אביב קלוי באש:

בעצם היום. רצה לומר, בגופו של יום, כמו (שם כג יד) עד עצם היום הזה, ורצה לומר, לא בלילה שלפניו, עם כי הלילה הולך אחר היום:

פסוק יב
וישבות. ענין בטול, כמו (ישעיהו יד ד) שבת נוגש:

פסוק יג
שלופה. חלוצה מתערה, כמו (איוב כ כה) שלף ויצא מגוה:

פסוק יד
אל פניו. לפניו, רצה לומר, לפני העומד לנגדו:

פסוק טו
של. הסר וכן במשה (שמות ג ה) של נעליך:

פרק ו

פסוק ג
הקיף. ענין סבוב, כמו (תהלים פח יח) הקיפו עלי יחד:

פסוק ד
היובלים. האילים, כן תרגומו:

פסוק ה
במשוך. בהאריך הקול:

פסוק ז
והחלוץ. הם בני ראובן ובני גד וחצי שבט מנשה, כולם היו מזוינים ביותר, כמו שכתוב בהם (דברים ג יח) חלוצים תעברו:

פסוק ט
והמאסף. דגל מחנה דן נקרא מאסף, על שום שהלכו באחרונה, והיו מאספים כל הנכשלים מהמחנות שהלכו ראשונים:

פסוק טו
השחר. הוא האור הנוצץ בפאת המזרח טרם יעלה השמש:
כמשפט הזה. רצה לומר, כמנהג הזה:

פסוק יז
חרם. פעם תשמש על חרמי גבוה והקדש, ופעם תשמש על כריתה ושממון:
החבאתה. הסתירם:

פסוק יח
ועכרתם. מענין השחתה ובלבול, כמו (בראשית לד ל) עכרתם אתי:

פסוק כ
וירע. מלשון תרועה:

פסוק כא
לפי חרב. החדוד של החרב נקרא 'פה' בלשון המקרא (כמו בתהלים קמט ו: וחרב פיפיות):

פרק ז

פסוק א
וימעלו. ענין חטא ופשע:

פסוק ב
עם בית און. סמוך לבית און, כמו (בראשית כה יא) עם באר לחי ראי:

פסוק ג
תיגע. מלשון יגיעה:

פסוק ד
לפני. מלפני:

פסוק ה
השברים. שם המקום נקרא על שם המאורע, על כי נשברו שם:
במורד. במקום הירידה מההר:

פסוק ז
אהה. ענין לשון צעקה ויללה, כמו (מלכים ב ו ה) אהה אדוני:
ולו. הלואי, וכן (במדבר יד ב) לו מתנו:
הואלנו. ענין רצון, כמו (שופטים יט ו) הואל נא ולין:

פסוק ח
בי. ענין לשון בקשה, כמו (בראשית מד יח) בי אדוני:

פסוק יא
בריתי. ענינו בכל מקום דבר המתקיים, וגם שבועה היא דבר המתקיים, וחרם כשבועה:
שמו. נתנו:

פסוק יג
קדש. הזמן, כמו (יואל ד ט) קדשו מלחמה:

פסוק טו
נבלה. דבר מגונה כמו (ישעיהו לב ו) נבלה ידבר:

פסוק יט
תודה. הודאה:

תכחד. ענינו העלמה, כמו (איוב טו יח) ולא כחדו:

פסוק כ
אמנה. באמת:

פסוק כא
אדרת. טלית חשובה, והוא מלשון אדיר:

שנער. עשוי בשנער, והוא בבל:

ולשון. רצה לומר, ארוכה ומשוכה כלשון:

פסוק כג
ויציקם. מלשון יציקה ושפיכה:

פסוק כה
וירגמו. ענין השלכת אבנים:

פסוק כו
גל. תל גבוה:

פרק ח

פסוק ב
אורב. יושב במסתור המארב:

פסוק ה
ונסנו. מלשון ניסה ובריחה:

פסוק ו
התיקנו. ענין העתקה והסרה:

פסוק ז
והורשתם. ענין גרושין:

פסוק ח
תציתו. תבעירו, כמו (איכה ד יא) ויצת אש בציון:

פסוק ט
מים. ממערב:

פסוק י
ויפקוד. ענין השגחה:

פסוק יא
והגי. והעמק:

פסוק יג
וישימו. ענין הזמנה למלחמה, כמו (מלכים א כ יב) שימו אל העיר:
עקבו. תרגומו: מארבו, והוא מלשון (בראשית כו לו) ויעקבני זה פעמים, שהוא ענין ערמה:

פסוק יד
למועד. לזמן, כמו (בראשית יח יד) למועד אשוב אליך:

פסוק יח
בכידון. ברומח:

פסוק כ
ידים. מקום, כמו (שמואל ב יח יח) יד אבשלום:

פסוק כב
בתוך. באמצע, כמו (במדבר לה ה) והעיר בתוך:
שריד. שיור ושארית, כמו (ירמיהו לא א) שרידי חרב:
ופליט. גם הוא ענין שארית, כמו (עזרא ט ח) להשאיר לנו פליטה:

פסוק כח
תל. מלאה תילין ודגורין, להיות כן עד עולם לבלי אפשר להפנות, והוא ענין גוזמא והפלגה:

פסוק כט
נבלתו. אף גוף אדם המת נקרא נבלה:

פסוק לב
משנה. מלשון שנים:

פסוק לג
כאזרח. זה ישראל גמור מלידה:
מול. נגד:

פרק ט

פסוק א
ובשפלה. בעמק:

חוף. שפת:

פסוק ב
פה אחד. רצה לומר, בעצה אחת:

פסוק ד
ויצטירו. עשו עצמם כשלוחים, כמו (משלי יג יז) ציר אמונים:

בלים. מורקבים:

נאדות. הם כלי היין:

ומבוקעים. מלשון בקיעה:

ומצוררים מקושרים, כמו (בראשית מב לה) צרור כספו:

פסוק ה
ונעלות. מנעלים שברגליהם:

ומטולאות. ענין חלוף הגוונים, כמו (יחזקאל טז טז) במות טלאות:

צידם. מזונם:

נקודים. מנומר בחברבורות, כמו (בראשית לא יב) נקודים וברודים:

פסוק יב
הצטידנו. מלשון צידה ומזון:

פסוק יח
וילנו. מלשון תלונה ותערומות:

פסוק כא
חוטבי. ענין כריתה וחתוך, וכן (דברים יט ה) לחטוב עצים:

פרק י

פסוק א
אדוני צדק. כך שמו:

פסוק ו
תרף. מלשון רפיון:

פסוק ט
פתאום. ענין מהירות מבלי הרגשה מקודם:

פסוק י
ויהומם. מלשון מהומה ובלבול:

פסוק יב
תת. מלשון נתינה:

דום. המתן, כמו (שמואל א יד ט) דומו עד הגיענו אליכם:

פסוק יג
אויביו. מאויביו:

אץ. ענין מהירות, כמו (משלי יט ב) ואץ ברגלים:

לבוא. לשקוע, כמו (בראשית כח יא) כי בא השמש:

תמים. מלשון תם ושלם:

פסוק טז
ויחבאו. נסתרו, והוא מלשון מחבואה:

פסוק יח
גולו. גלגלו:

והפקידו. מלשון פקיד וממונה:

פסוק יט
וזנבתם. מלשון זנב, ורצה לומר, סוף המחנה, כזנב הזה שהוא סוף הגוף:

פסוק כ
והשרידים שרדו. הנשארים נשארו, כמו (איכה ב כב) פליט ושריד:

פסוק כא
חרץ. ענין תנועה, כמו (שמואל ב ה כד) אז תחרץ:

פסוק כד
קציני. ענין שררה, כמו (ישעיהו ג ו) קצין תהיה לנו:

פסוק מ
והנגב. מקום נגוב ויבש (בראשית ח יג) כי חרבו פני האדמה, תרגומו: נגבו, וכן (לקמן טו יט) ארץ הנגב נתתני:

והשפלה. העמק:

והאשדות. מדרון ההרים שהמים נשפכים ויורדים שם, וכן (דברים ג יג) אשדות הפסגה, וכן (בראשית ט ו) שופך דם, תרגומו: דישוד דמא:

פרק יא

פסוק ב
ובערבה. במישור:

נגב כנרות. לדרום כנרות, והוא שם מקום:

ובנפות דור. מחוזות וגלילות של דור, כמו (תהלים מח ג) יפה נוף:

פסוק ה
ויועדו. מלשון ועד ואסיפה:

פסוק ו
תעקר. תסיר העיקר, כמו (איוב לא יב): ובכל תבואתי תשרש, ומשפטו: תסיר השורש ממקומו, ורצה לומר, שיכרות הרגלים שהם העיקר והיסוד לבהמה:

פסוק י
לפנים. בימים הקדמונים:

פסוק יג
תלם. מלשון תל וגובה:

פסוק יז
בעל. תרגומו: מישר:

פסוק כ
תחנה. חנינה ורחמים:

פסוק כא
הענקים. בני אדם גבהי הקומה:

פסוק כג
שקטה. נחה, כמו (תהלים עו ט) ארץ יראה ושקטה:

פרק יב

פסוק ד
הרפאים. הענקים, על שם שמרפים ידי רואיהם, כי יפחדו מהם:

פסוק כג
לנפת דור. למחוז דור:

גוים. מקום נקבצו שמה מכמה גוים, וכן (בראשית יד א) תדעל מלך גוים:

פרק יג

פסוק ב
גלילות. מחוזות:

פסוק ג
השיחור. שם הנהר:

סרני. ענין שררה:

פסוק ט
המישור. מקום ישר ושוה:

פסוק יב
וירשם. גרשם:

פסוק כא
נסיכי. ענין שררה:

פסוק כג
וחצריהן. עיירות פרוזות מבלי חומה, העומדים סביב עיר חומה:

פסוק ל
חות יאיר. תרגומו: כפרני יאיר:

פרק יד

פסוק א
המטות. השבטים:

פסוק ד
ומגרשיהם. הם הבנינים הסמוכים להעיר, מחוץ לחומה, וכאלו נגרשו ממנה:

למקניהם. הם בהמות גסות:

ולקנינם. הם בהמות דקות:

פסוק ו
אודותי. תרגומו: עסק דילי, וכן (ירמיהו ג ח) על כל אודות:

פסוק ח
המסיו. מלשון המסה:

מלאתי. ענין השלמה וגמר:

פסוק ט
דרכה. צעדה, והוא מלשון דרך:

פסוק יב
בצורות. חזקות, והוא מלשון צור:

אותי. עמי, אף כי הוא בחול"ם, וכן (יחזקאל ב א) ואדבר אותך:

והורשתים. וגרשתים:

פסוק יד
יען. בעבור:

פסוק טו
קרית. מלשון קריה ועיר:

פרק טו

פסוק א
גבול. מיצר וסוף:

פסוק ב
הלשון. ראש הים המשוך כלשון:

פסוק ה
לפאת. לצד ורוח:

פסוק ו
אבן בוהן. הוא שם מקום:

בן ראובן. עיר איש ששמו ראובן, וכן (ירמיהו מח מה) מבין סיחון:

פסוק ז
נוכח. נגד:

פסוק ט
ותאר. ענין הקפה וסבוב, כמו (ישעיהו מד יג) ובמחוגה יתארהו:

פסוק יח
ותצנח. ענין נעיצה, כמו (שופטים ד כא) ותצנח בארץ, ורצונו לומר הפילה עצמה בכח וכאלו ננעצה בארץ:

פסוק יט
ברכה. מתנה ומנחה, כמו (בראשית לג יא) קח נא את ברכתי:
הנגב. ענין יובש, כמו (ישעיהו כא א) כסופות בנגב:
נתתני. נתת לי:
גלות. מעין, כמו (שיר השירים ד יב) גל נעול, ונקרא כן על שם סבובו וגלגולו:
את. עם:
עליות. מלשון עליון:

פסוק מה
ובנותיה. הכפרים הסמוכים אליה:

פסוק מו
על יד. על מקום, כמו (שמואל ב יח יח) יד אבשלום:

פרק יז

פסוק ה
חבלי. המחוזות יקראו חבלים על שם: כי בחבל יחולק נחלה (עמוס ז יז: ואדמתך בחבל תחולק):

פסוק י
יפגעון. יפגשון:

פסוק יב
ויואל. ענין רצון, כמו (יהושע ז ז) ולו הואלנו:

פסוק יג
והורש. ענין גרושין:

פסוק יד
כה. רצונו לומר כמו שאתה רואה:

פסוק טו
ובראת. ענינו כריתה, כמו (יחזקאל כג מז) וברא אתהן בחרבותם:

אץ. ענין מהירות, כמו (לעיל י יט) ולא אץ לבוא, ורצה לומר המקום צר וקטן ומהר יעברו מן הקצה אל הקצה:

פסוק טז
ימצא. ענין די הספוק, כמו (במדבר יא כב) ומצא להם:

פרק יח

פסוק ב
ויותרו. מלשון נותר:

פסוק ג
עד אנה. עד מתי:

מתרפים. מלשון רפיון:

פסוק ד
הבו. ענינו הזמנה, כמו (בראשית יא ג) הבה נלבנה:

פסוק ו
הנה. להמקום הזה:

ויריתי. והשלכתי, כמו (שמות טו ד) ירה בים:

פה. במקום הזה:

פסוק יד
ותאר. וסבב:

פסוק יז
נכח. נגד:

פסוק יט
לשון. קצה הים המשוך כלשון:

פרק יט

פסוק ט
מחבל. ענין מחוז:

פסוק יג
המתאר. המסבב:

פסוק כט
מבצר צור. מבצר הבנוי בצור:

פסוק מז
וירשו. מלשון ירושה:

פרק כ

פסוק ב
המקלט. על שם שקולטת את הרוצחים, שאין מדרך עיר אחרת להניח להרוצחים לדור בה:

פסוק ג
לנוס. ענין בריחה:

בבלי דעת. בלא כוונה:

מגואל. מלשון גאולה, כי בהנקם נקמת הנרצח, לגאולה תחשב לו:

פסוק ד
ואספו. ענין הכנסה, כמו (שופטים יט טו) מאסף אותם:

פסוק ה
יסגירו. ענין מסירה, כמו (עמוס א ו) להסגיר לאדום:

שלשום. יום השלישי מהיום הזה:

פסוק ז
ויקדישו. ויזמינו, כמו (יואל ב טז) קדשו קהל:

בגליל. בארץ הגליל, והוא שם מדינה בארץ ישראל:

פסוק ט
המועדה. מלשון ועד וקבוץ להתאסף בהן הרוצחים, כמו (ישעיהו יד יג) בהר מועד:

פרק כב

פסוק ח
בנכסים. זה הלשון ידוע בדברי רבותינו זכרונם לברכה כלול בה זהב וכסף וכלים ומקנה וכו', וכן (קהלת ה יח) עושר ונכסים:

ובשלמות. ובבגדים, ויתהפך משמלה שלמה, כמו מכבש כשב:

פסוק י
על. אצל:

פסוק יב
לצבא. כמו בצבא, ובאה הלמ"ד במקום הבי"ת, וכן (ויקרא כו ז) לפניכם לחרב, ומשפטו בחרב:

פסוק טז
המעל. החטא ופשע:

פסוק יח
ומחר. יש מחר שהוא לאחר זמן רב, וכן (שמות יג יד) כי ישאלך בנך מחר:

פסוק יט
ואותנו. ענינו, כמו ובנו:
מבלעדי. ענינו כמו זולת, וכן (בראשית יד כד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים:

פסוק כה
והשביתו. בטול ומניעה, כמו (ישעיהו יד ד) שבת נוגש:

פסוק כח
תבנית. צורת:

פסוק כט
חלילה. הוא מלשון חולין וגנאי:

פרק כג

פסוק ג
לכם. בשבילכם:

פסוק ד
מבוא. ענין שקיעה, כמו (בראשית כח יא) כי בא השמש:

פסוק ה
יהדפם. ענין דחיפה והכאה, כמו (תהלים א ד) תדפנו רוח:
והוריש. יגרש:

פסוק יב
והתחתנתם. מלשון חתון:

פסוק יג
לפח. לרשת:
ולמוקש. למכשול:
ולשוטט. ענין שבט, כמו (משלי כו ג) שוט לסוס, ונכפלה למ"ד הפעל:
ולצננים. ענין קוצים, וכן (במדבר לב נה) לצננים בצדיכם:

פרק כד

פסוק ה
ואגוף. ענין הכאה, וכן (שמות כא כב) ונגפו אשה הרה:

פסוק ז
מאפל. מלשון אופל וחושך:

פסוק י
אביתי. ענין רצון, כמו (דברים כה ז) לא אבה יבמי:

פסוק יא
בעלי יריחו. אדוני יריחו, כמו (שמות כב יד) אם בעליו עמו:

פסוק יב
הצרעה. אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה לו א) שהוא מין שרץ עוף, שהטילה בהם ארס:

פסוק יט
קנוא. מתנקם ליפרע:
ישא. ענין כפרה ומחילה, כמו (שמות לד ז) נושא עון:

פסוק כו
האלה. הוא שם אילן מה:

פסוק כז
לעדה. לשון עד בלשון נקבה:

פסוק לב
בחלקת. ענין אחוזת שדה, כמו (בראשית לב יט) ויקן את חלקת השדה:
קשיטה. מעה, והיא מטבע מה:

פסוק לג
בגבעת. מלשון גבעה והר: